

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
Головне управління статистики у Житомирській області

**П Р А Ц Я
Ж И Т О М И Р Щ И Н И
У 2 0 1 4 Р О Ц І**

СТАТИСТИЧНИЙ ЗБІРНИК

Житомир
2015

Праця Житомирщини у 2014 році: Статистичний збірник
Державна служба статистики України
Головне управління статистики у Житомирській області:
№08.2-10/148 від 28.07.2015

Статистичний збірник підготовлено колективом управління статистики праці.

За редакцією І.Л.Сугак
Відповідальна за випуск Г.В.Петрова

Довідки за телефонами:
(0412) 220983
(0412) 225817

При використанні даних та матеріалів, що вміщені у статистичному збірнику
“Праця Житомирщини у 2014 році”, посилання на першоджерело обов’язкове.

Придбати примірники збірника можливо за адресою:
кімн.511, вул. Я.Гамарника, 6а, м.Житомир, 10003, Україна

ПЕРЕДМОВА

До збірника увійшли матеріали, що відображають кількісні та якісні характеристики найманих працівників та основні тенденції, які спостерігалися у сфері соціально-трудових відносин на Житомирщині у 2014 році. Окремі дані наведено у порівнянні з показниками в цілому по Україні, за регіонами та даними Поліської економічної зони.

Наведена у збірнику інформація базується на системі показників державних статистичних спостережень підприємств, установ, організацій з питань статистики праці.

Інформація систематизована за тематикою по відповідних 10 розділах збірника. Зокрема, висвітлюються питання щодо зайнятості робочої сили, її мобільності, розміру номінальної заробітної плати та стану її виплати, індексу реальної заробітної плати, неповної зайнятості, ефективності використання робочого часу, професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників на виробництві, стану укладання колективних договорів, а також наведена характеристика якісного складу окремих категорій працівників в цілому та по групі працівників, а саме державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Інформація наведена в узагальненому вигляді за видами економічної, промислової діяльності та адміністративно-територіальними одиницями області, а також за статтю.

Публікація містить аналітичний огляд за основними напрямками статистики праці, методологічні роз'яснення щодо джерел та системи збору інформації, методології формування окремих показників, методів їх обчислення та характеристик надійності. Окремі явища проілюстровані діаграмами, які надають уявлення щодо сучасних тенденцій в економіці області.

Сподіваємося, що збірник зацікавить фахівців органів законодавчої та виконавчої влади, профспілок, наукових установ і організацій, інших користувачів.

До уваги користувачів

Інформація у збірнику наведена без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим та м.Севастополя. Дані за 2010-2013рр. перераховані порівняно з раніше опублікованими.

СКОРОЧЕННЯ

- % – відсоток
- в.п. – відсотковий пункт
- грн. – гривня
- міс. – місяць
- млн. – мільйон
- п.р. – поточний рік
- р. – рік
- рр. – роки
- стор. – сторінка
- табл. – таблиця
- тис. – тисяча
- у т.ч. – у тому числі

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Тире (–) – явищ не було
- Крапки (...) – відомості відсутні
- Дві крапки (:) – дані не наведені через високий рівень коефіцієнта варіацій
- Нуль (0; 0,0) – явища відбулися, але у вимірах, менших за ті, що можуть бути виражені використаними у таблиці розрядами
- Символ (х) – заповнення рубрики за характером побудови таблиці не має сенсу "з них",
"у тому числі" – означає, що наведено не всі доданки загальної суми. Мають місце випадки, коли наведено не всі доданки загальної суми, а при округленні сума складових не дорівнює підсумку

Примітка

У деяких випадках незначні розбіжності між підсумком та сумою складових частин пояснюються округленням даних.

Зміст

СКОРОЧЕННЯ.....	4
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ.....	4
Зміст.....	5
Соціально-трудові відносини у 2014 році.....	9
Розділ I ЗАЙНЯТЕ НАСЕЛЕННЯ.....	19
1.1. Кількість зайнятого населення за видами економічної діяльності.....	20
1.2. Кількість зайнятого населення за регіонами України	22
Розділ II ЗАЙНЯТІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ТА ЇЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	23
2.1. Динаміка руху працівників за видами економічної діяльності.....	24
2.2. Динаміка руху працівників за видами промислової діяльності.....	26
2.3. Динаміка руху працівників по містах та районах.....	28
2.4. Рівень прийому та вибуття працівників за видами економічної діяльності.....	30
2.5. Рівень прийому та вибуття працівників за окремими видами економічної діяльності у 2014 році.....	32
2.6. Рівень прийому та вибуття працівників за видами промислової діяльності.....	33
2.7. Рівень прийому та вибуття працівників по містах та районах.....	35
2.8. Рух працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	37
2.9. Рух працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	38
2.10. Динаміка облікової кількості штатних працівників за видами економічної діяльності.....	39
2.11. Динаміка облікової кількості штатних працівників за видами промислової діяльності.....	40
2.12. Зайнятість молоді за видами економічної діяльності на 31 грудня 2014 року.....	41
2.13. Зайнятість молоді за видами промислової діяльності на 31 грудня 2014 року.....	42
2.14. Динаміка кількості працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості, за видами економічної діяльності.....	43
2.15. Динаміка кількості працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості, за видами промислової діяльності.....	44
2.16. Кількість працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості за видами економічної діяльності за 2014 рік.....	45
2.17. Кількість працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості за видами промислової діяльності за 2014 рік.....	46
2.18. Динаміка кількості працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості, по містах та районах.....	47
Розділ III ПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ.....	49
3.1. Професійна підготовка працівників за місцем, видами навчання та видами економічної діяльності у 2014 році.....	50
3.2. Професійна підготовка працівників за місцем, видами навчання та видами промислової діяльності у 2014 році.....	51
3.3. Професійна підготовка працівників за місцем, формами навчання та видами економічної діяльності у 2014 році.....	52
3.4. Професійна підготовка працівників за місцем, формами навчання та видами промислової діяльності у 2014 році.....	53
3.5. Професійна підготовка кадрів за статтю та видами економічної діяльності у 2014 році.....	54
3.6. Професійна підготовка працівників за статтю та видами промислової діяльності у 2014 році.....	55
3.7. Підвищення кваліфікації працівників за місцем навчання та видами економічної діяльності у 2014 році.....	56

3.8.	Підвищення кваліфікації працівників за місцем навчання та видами промислової діяльності у 2014 році.....	57
3.9.	Підвищення кваліфікації працівників за професійними групами та видами економічної діяльності у 2014 році.....	58
3.10.	Підвищення кваліфікації працівників за професійними групами та видами промислової діяльності у 2014 році.....	59
3.11.	Підвищення кваліфікації працівників за статтю та видами економічної діяльності у 2014 році.....	60
3.12.	Підвищення кваліфікації працівників за статтю та видами промислової діяльності у 2014 році.....	61
Розділ IV ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ ТА ПОСАДОВІ ОСОБИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....		63
4.1.	Динаміка кількості державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за категоріями посад.....	64
4.2.	Розподіл державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за статтю та категоріями посад на 31 грудня 2014 року.....	64
4.3.	Кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за категоріями посад.....	65
4.4.	Кількість державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за категоріями посад на 31 грудня 2014 року.....	65
4.5.	Динаміка кількості державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за статтю та категоріями посад.....	66
4.6.	Розподіл державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за рівнем освіти та категоріями посад на 31 грудня 2014 року.....	67
4.7.	Розподіл державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за рівнем освіти на 31 грудня 2014 року.....	67
Розділ V РОБОЧИЙ ЧАС ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.....		69
5.1.	Динаміка використання фонду робочого часу за видами економічної діяльності.....	70
5.2.	Динаміка використання фонду робочого часу за видами промислової діяльності.....	71
5.3.	Динаміка використання фонду робочого часу по містах та районах.....	72
5.4.	Використання фонду робочого часу працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	73
5.5.	Використання фонду робочого часу працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	75
5.6.	Використання фонду робочого часу працівників по містах та районах у 2014 році.....	77
5.7.	Структура фонду робочого часу за видами економічної діяльності у 2014 році.....	78
5.8.	Структура фонду робочого часу за видами промислової діяльності у 2014 році.....	80
5.9.	Тривалість відпустки працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	82
5.10.	Тривалість відпустки працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	83
5.11.	Тимчасова непрацездатність працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	84
5.12.	Тимчасова непрацездатність працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	85

5.13.	Невідпрацьований час працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	86
5.14.	Невідпрацьований час працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	87
Розділ VI КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ.....		89
6.1.	Динаміка кількості працівників за видами економічної діяльності.....	90
6.2.	Динаміка кількості працівників за видами промислової діяльності.....	91
6.3.	Динаміка кількості працівників по містах та районах.....	92
6.4.	Динаміка кількості працівників за регіонами України.....	93
6.5.	Середньооблікова кількість штатних працівників по містах та районах у 2014 році.....	94
6.6.	Кількість працівників за організаційно-правовими формами господарювання та видами економічної діяльності у 2014 році.....	95
6.7.	Кількість працівників за організаційно-правовими формами господарювання та видами промислової діяльності у 2014 році.....	96
6.8.	Кількість працівників за формами зайнятості та видами економічної діяльності у 2014 році.....	97
6.9.	Кількість працівників за формами зайнятості та видами промислової діяльності у 2014 році.....	98
6.10.	Кількість жінок за видами економічної діяльності у 2014 році.....	99
6.11.	Кількість жінок за видами промислової діяльності у 2014 році.....	100
Розділ VII ЗАРОБІТНА ПЛАТА ПРАЦІВНИКІВ.....		101
7.1.	Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності.....	102
7.2.	Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами промислової діяльності.....	103
7.3.	Динаміка середньомісячної заробітної плати по містах та районах.....	104
7.4.	Динаміка середньомісячної заробітної плати за регіонами України.....	105
7.5.	Динаміка середньомісячної заробітної плати по областях Поліського регіону.....	106
7.6.	Динаміка реальної заробітної плати.....	106
7.7.	Динаміка реальної заробітної плати по областях Поліського регіону.....	106
7.8.	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	107
7.9.	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	108
7.10.	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників по містах та районах у 2014 році.....	109
7.11.	Середньомісячна заробітна плата працівників в еквіваленті повної зайнятості за видами економічної діяльності у 2014 році.....	110
7.12.	Середньомісячна заробітна плата працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	111
7.13.	Середньомісячна заробітна плата працівників в еквіваленті повної зайнятості за видами промислової діяльності у 2014 році.....	112
7.14.	Кількість та заробітна плата жінок за видами економічної діяльності у 2014 році.....	113
7.15.	Кількість та заробітна плата жінок за видами промислової діяльності у 2014 році.....	114
7.16.	Заробітна плата штатних працівників за організаційно-правовими формами господарювання та видами економічної діяльності у 2014 році.....	115

7.17.	Заробітна плата штатних працівників за організаційно-правовими формами господарювання та видами промислової діяльності у 2014 році.....	116
7.18.	Середньомісячна заробітна плата працівників, які працювали за сумісництвом та тимчасовими договорами, за видами економічної діяльності у 2014 році.....	117
7.19.	Середньомісячна заробітна плата працівників, які працювали за сумісництвом та тимчасовими договорами, за видами промислової діяльності у 2014 році.....	118
7.20.	Середня заробітна плата за видами економічної діяльності у січні-грудні 2014 року.....	119
7.21.	Середня заробітна плата за видами промислової діяльності у січні-грудні 2014 року.....	121
7.22.	Середня заробітна плата за одну оплачену годину за видами економічної діяльності у січні-грудні 2014 року.....	123
7.23.	Середня заробітна плата за одну оплачену годину за видами промислової діяльності у січні-грудні 2014 року.....	125
7.24.	Структура фонду оплати праці штатних працівників за видами економічної діяльності у 2014 році.....	127
7.25.	Структура фонду оплати праці штатних працівників за видами промислової діяльності у 2014 році.....	128
7.26.	Розподіл кількості штатних працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати та видами економічної діяльності за грудень 2014 року.....	129
7.27.	Розподіл кількості штатних працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати та видами промислової діяльності за грудень 2014 року.....	131
Розділ VIII СТАН ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ.....		133
8.1.	Динаміка загальної суми заборгованості із виплати заробітної плати за видами економічної діяльності.....	134
8.2.	Динаміка загальної суми заборгованості із виплати заробітної плати по містах та районах.....	135
8.3.	Заборгованість із виплати заробітної плати за видами економічної діяльності на 1 січня 2015 року.....	136
8.4.	Заборгованість із виплати заробітної плати по містах та районах на 1 січня 2015 року.....	137
8.5.	Заборгованість із виплати заробітної плати за видами промислової діяльності на 1 січня 2015 року.....	138
8.6.	Структура заборгованості із виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств за видами економічної діяльності на 1 січня 2015 року.....	139
8.7.	Динаміка кількості працівників економічно активних підприємств, яким не виплачено заробітну плату.....	139
8.8.	Кількість працівників економічно активних підприємств, яким не виплачено заробітну плату, за видами економічної діяльності на 1 січня 2015 року.....	140
8.9.	Кількість працівників економічно активних підприємств, яким не виплачено заробітну плату, по містах та районах на 1 січня 2015 року.....	141
8.10.	Кількість працівників економічно активних підприємств, яким не виплачено заробітну плату, за видами промислової діяльності на 1 січня 2015 року.....	142
Розділ IX СТАН УКЛАДЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ДОГОВОРІВ.....		143
9.1.	Розподіл працівників за розмірами мінімальної місячної тарифної ставки, встановленої колективним договором та видами економічної діяльності на 31 грудня 2014 року.....	144

9.2. Розподіл працівників за розмірами мінімальної місячної тарифної ставки, встановленої колективним договором та видами промислової діяльності на 31 грудня 2014 року.....	145
Розділ X ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ПОКАЗНИКІВ.....	147
10.1. Оцінка надійності показника «Середньооблікова кількість штатних працівників» за видами економічної діяльності за 2014 рік.....	148
10.2. Оцінка надійності показника «Середньооблікова кількість штатних працівників» по містах та районах за 2014 рік.....	149
10.3. Оцінка надійності показника «Середньооблікова кількість штатних працівників» за регіонами України за 2014 рік.....	150
10.4. Оцінка надійності показника «Середньомісячна заробітна плата штатного працівника» за видами економічної діяльності за 2014 рік.....	151
10.5. Оцінка надійності показника «Середньомісячна заробітна плата штатного працівника» по містах та районах за 2014 рік.....	152
10.6. Оцінка надійності показника «Середньомісячна заробітна плата штатного працівника» за регіонами України за 2014 рік.....	153
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ.....	155

Соціально-трудові відносини у 2014 році

Соціально-трудові відносини є комплексом взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями, які пов'язані з наймом працівників, використанням та оплатою їхньої праці, відтворенням робочої сили і спрямовані на забезпечення соціальної злагоди, високого рівня та якості життя працівників. Вони передбачають створення умов для гідної соціально захищеної праці, а саме: стабільну та вільну зайнятість, гарантії щодо певного рівня її оплати, відновлення професійних навичок.

Зайнятість як складова соціально- трудова відносин

Зайнятість як соціально-економічна категорія – це сукупність економічних, правових, соціальних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатного населення робочими місцями та їх участю в суспільно корисній діяльності, що приносить їм заробіток або дохід.

За даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності, що проводяться за методологією Міжнародної організації праці (МОП), кількість зайнятого населення Житомирщини віком 15-70 років у 2014р. порівняно з 2013р. зменшилася на 37,5 тис. осіб, або на 6,8% і становила 514,8 тис. осіб, або 56,1% населення відповідного віку.

Середньооблікова кількість штатних працівників підприємств, установ та організацій¹ (далі – підприємства) у 2014р. порівняно з 2013р. скоротилася на 2,7% і складала 231,2 тис. осіб. Крім того, на умовах зовнішнього сумісництва було зайнято 6,5 тис. осіб, а за цивільно-правовими договорами – 9,1 тис. осіб.

У структурі розподілу працівників за видами економічної діяльності найбільша частка їх була зайнята у промисловості (кожен четвертий працівник), кожен п'ятий – в освіті, сьомий – в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги.

Динаміка зайнятості працівників формується під впливом руху кадрів. Упродовж 2014р. на підприємства було прийнято 51,1 тис. осіб, тоді як звільнено 60,7 тис. осіб (22,1% та 26,3% середньооблікової кількості штатних працівників відповідно).

Динаміка мобільності найманих працівників у 2010–2014рр.

1. *(у % до середньооблікової кількості штатних працівників)*

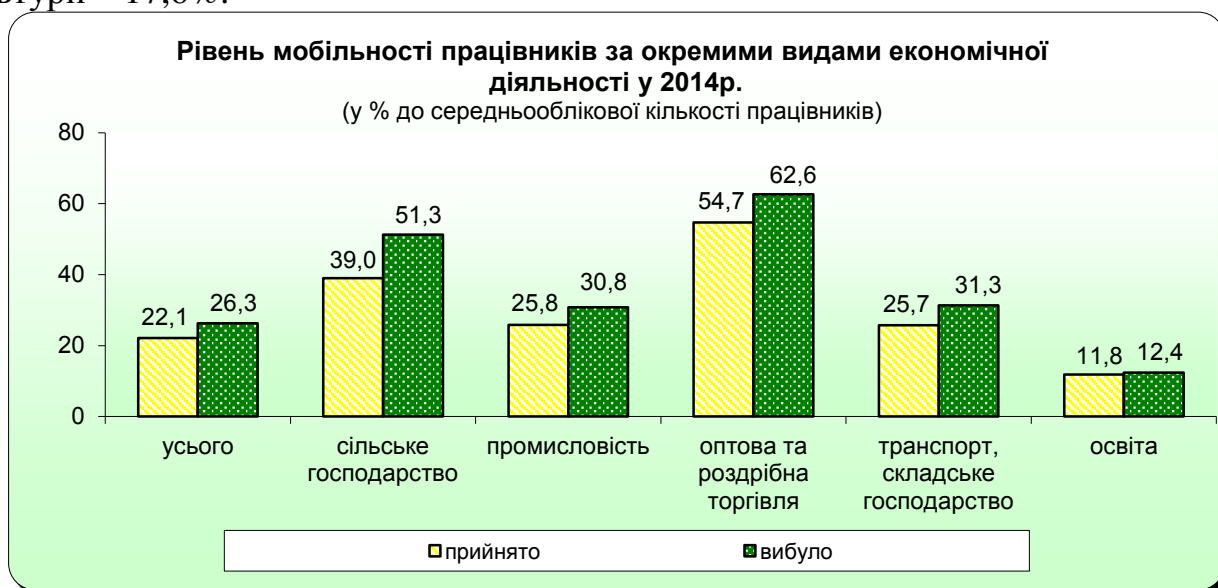
	2010	2011	2012	2013	2014
Прийнято	22,8	26,9	23,5	26,0	22,1
Вибуло	27,3	28,4	27,9	29,4	26,3
Оборот робочої сили	50,1	55,3	51,4	55,4	48,4

У 2014р. зафіксовано зменшення обороту робочої сили у порівнянні з попереднім роком. Рівень мобільності кадрів знизився проти 2013р. на 7,0 в.п. і становив 48,4% середньооблікової кількості штатних працівників.

Мобільність кадрів характеризується здатністю їх швидко перебудовуватися і пристосовуватися до мінливих умов виробництва, до зміни трудових функцій, місць прикладання праці.

¹Тут і надалі дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб. Дані за 2013-2014рр. узагальнені за видами економічної діяльності відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010), яка набула чинності з 1 січня 2012р. Інформація за 2010-2012рр. перерахована за видами економічної діяльності відповідно до класифікації ДК 009:2010.

Найбільш високий рівень мобільності у 2014р. спостерігався у сфері тимчасового розміщення й організації харчування, а також в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, де кількість вибулих і прийнятих перевищувала середньооблікову кількість штатних працівників на 17,3% – 26,2%. Також високий коефіцієнт мобільності зафіксований на підприємствах по виробництву харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (99,7%), поштової та кур'єрській діяльності (97,8%), у сільському господарстві (90,3%), на підприємствах по виробництву автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, інших транспортних засобів (77,5%), у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (76,4%). Натомість низький показник рівня мобільності спостерігався в установах та закладах бюджетної сфери, зокрема, в освіті він складав 24,2% середньооблікової кількості штатних працівників, у державному управлінні й обороні (23,5%), у функціонуванні бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури – 17,6%.

Перевищення рівня вибулих над прийнятими спостерігалось у переважній більшості видів економічної діяльності. Із загальної кількості вибулих 89,9% залишили робочі місця з причин плинності кадрів (за власним бажанням, за угодою сторін, порушення трудової дисципліни). Водночас кількість працівників, вивільнених у зв'язку з реорганізацією та скороченням штату, складала 5,3% загальної кількості звільнених. Серед вивільнених з цієї причини три чверті (74,4%) складають жінки.

Загалом, у 2014р. вищий рівень мобільності за статтю був притаманний чоловікам. Як за рівнем прийому (28,2% у чоловіків проти 17,2% у жінок), так і за рівнем звільнення (відповідно 32,1% проти 21,6%) зазначені показники у чоловіків були значно вищі, ніж у жінок. Так, у 2014р. із кожних 100 працівників, прийнятих та звільнених, 55 склали чоловіки.

Упродовж 2014р. кожен працівник у середньому відпрацював 1593 години, що становило 86,0% встановленого фонду робочого часу, проти 1605 годин та 86,6% у 2013р.

Використання робочої сили у 2014р. характеризувалося зниженням ефективності використання робочого часу порівняно з попереднім роком, коливання обсягів вимушеної неповної зайнятості були неоднозначними.

Так, кількість працівників, які перебували у відпустках без збереження заробітної плати (на період припинення виконання робіт) у 2014р., порівняно з 2013р.

зменшилась на чверть (25,5%) і становила 1,8 тис. осіб (0,8% загальної кількості штатних працівників).

Найвагомішим таким вид неповної зайнятості був у виробництві машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань (33,6% кількості штатних працівників).

Більш розповсюдженим на підприємствах було застосування практики переведення на скорочений робочий день (тиждень). Кількість працівників, які з економічних причин

працювали у такому режимі становила 18,3 тис. осіб (7,9% від загальної кількості штатних працівників), що на 7,4% (1,3 тис. осіб) більше, ніж у 2013р. Майже половина з них – працівники промисловості (8,9 тис. осіб), більше чверті (5,3 тис. осіб) були зайняті у транспорті та складському господарстві.

Найбільш поширеним це явище було у металургійному виробництві; виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, де в таких умовах перебували 43,8% працівників, транспорті, складському господарстві – 43,5%, виробництві машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань – 36,1%, будівництві – 30,1%.

Зважаючи на обсяги виконаних робіт (послуг) і випуску продукції, рівень завантаження працівників у 2014р. відповідно до встановленої тривалості робочого часу становив 96,3% штатної кількості (що на 0,2 в.п. більше порівняно з 2013р.). При цьому у промисловості він складав 93,5%.

Кількісний та якісний склад найманих працівників

У загальній кількості працюючих в області за статевою ознакою традиційно переважали жінки (57,7% облікової кількості штатних працівників). Проте за сферами прикладання праці існують суттєві відмінності. Жіноча праця була більш поширена у поштової та кур'єрській діяльності, де питома вага жінок у 2014р. становила 91,4%, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги (82,6%), закладах освіти (76,6%), на підприємствах текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (79,5%), у сфері тимчасового розміщення й організації харчування (74,3%). Натомість чоловічими сферами прикладання праці є виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (80,1%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (79,3%), сільське, лісове та рибне господарство (74,6%), будівництво (72,2%).

Чисельність молодих кадрів (працівників у віці 15–35 років) на підприємствах, установах та організаціях області на 31 грудня 2014р. складала 69,6 тис. осіб (57,4% з них – жінки). Частка молоді у облікової кількості штатних працівників становила 29,3%. При цьому найбільш пріоритетною сферою працевлаштування для молоді була фінансова та страхова діяльність і торгівля, де частка зазначеної категорії працівників становила половину всіх працюючих (49,7% та 49,5% відповідно). Значною вона є також у сфері інформації та телекомунікацій (42,4%), виробництві

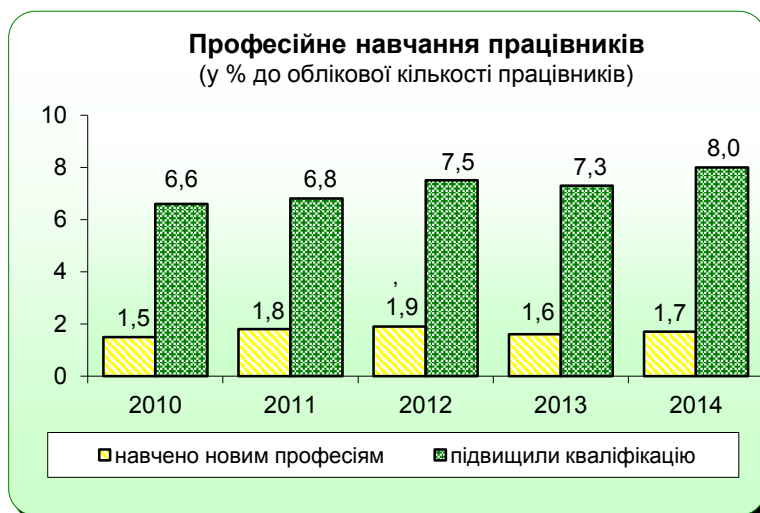
основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (42,2%), тимчасовому розміщенні й організації харчування (41,6%).

Професійне навчання працівників

З метою забезпечення відповідності рівня освіти та професійних навичок фахівців вимогам динамічного розвитку економіки, в області запроваджено підготовку та підвищення професійного рівня працівників. Це особливо актуально в сучасних умовах, коли прискорення науково-

технічного прогресу значно прискорює процес застарівання професійних знань, навичок і умінь.

Навчання новим професіям є важливим напрямом подолання дефіциту робітничих кадрів. Воно здійснюється для навчання робітників, що вивільнюються у зв'язку з перепрофілюванням, реорганізацією підприємства або при потребі змінити професію у зв'язку з відсутністю роботи, що відповідає професії робітника. Його обсяги у 2014р. зменшилися до попереднього року на 0,1 тис. осіб (на 2,5%) і залишаються незначними – 3,9 тис. осіб, або лише 1,7% облікової кількості штатних працівників. При цьому 67,2% працівників були навчені у промисловості, 13,9% – на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, 13,3% – у сільському, лісовому та рибному господарстві. За статтю перевага надавалась чоловікам. Жінки склали лише чверть (25,5%) навчених – 1,0 тис. осіб.

За місцем навчання основною формою була професійна підготовка на виробництві. Її здійснили 2,6 тис. осіб, або майже дві третини (66,0%) тих, хто набував нову професію. Професійне навчання персоналу на підприємствах забезпечувалося в більшій мірі шляхом індивідуального навчання, яким було охоплено 70,0% залучених до навчання на виробництві працівників. Курсове навчання, що передбачає формування навчальних груп, було менш розповсюдженим (30,0% навчених на виробництві). Разом з тим 1,3 тис. працівників здобули професію у навчальних закладах, більшість з них (91,0%) – у професійно-технічних.

За видами підготовки кадрів первинною професійною підготовкою працівників тобто навчанням осіб, які раніше не мали робітничої професії і були зараховані на підприємство учнями, у 2014р. було охоплено третину працівників (1,3 тис осіб).

Можливістю пройти перепідготовку (навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією) скористалось 2,6 тис. працівників (66,5% навчених), що на 0,2 тис. осіб, або на 9,8% більше, ніж рік тому.

Більш розповсюдженою формою професійного навчання є підвищення кваліфікації кадрів, тобто рівня загальної та професійної підготовки, що дає змогу реагувати на вимоги конкретного робочого місця чи виконуваної роботи, які постійно змінюються. Воно здійснюється з метою удосконалення знань, умінь та навичок за

наявною спеціальністю, оволодіння новими функціональними обов'язками і особливостями трудової діяльності в умовах ринкових відносин.

У 2014р. на курсах цільового призначення, виробничо-технічних курсах, а також через стажування, спеціалізацію, довгострокове та короткотермінове навчання підвищили кваліфікацію 19,0 тис. осіб, що на 1,1 тис. осіб (на 6,3%) більше, ніж у 2013р. Їх частка складала 8,0% облікової кількості штатних працівників.

У поштовій та кур'єрській діяльності підвищили свій кваліфікаційний рівень 25,6% працівників цього виду діяльності, у державному управлінні, обороні та обов'язковому соціальному страхуванні – 15,7%, в освіті – 11,5%, в охороні здоров'я – 11,4%.

На підприємствах, які традиційно залучають працівників високого кваліфікаційного рівня, фахівці в основному підвищували кваліфікацію в навчальних закладах різних типів. Зокрема, у сфері освіти частка зазначеної категорії становила 94,3%, в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 97,4%.

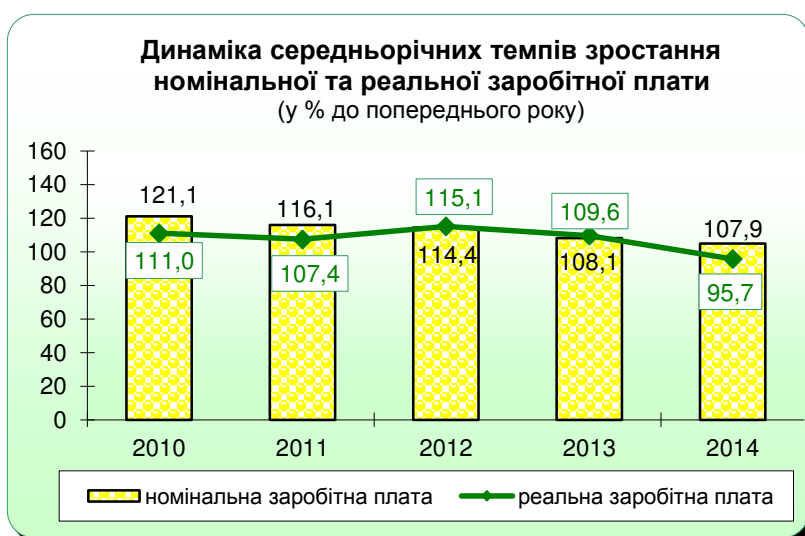
Переважно на робочому місці підвищували кваліфікацію працівники, зайняті на підприємствах текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (95,0% охоплених цією формою навчання), у сфері інформації та телекомунікації (85,1%), добувної промисловості і розроблення кар'єрів (81,8%).

Серед працівників, які підвищили кваліфікацію, переважали жінки (61,0%), а за професійними групами – професіонали та фахівці (64,8% від загальної кількості навчених) і робітники (20,6%).

Оплата праці найманих працівників

Важливим аспектом використання робочої сили є її оплата праці. Заробітна плата, як провідний інструмент соціальної політики, зумовлює рівень соціальності суспільства, здатності держави підтримувати рівень якості життя соціуму загалом і кожної людини окремо.

Загальні тенденції щодо зростання середньомісячної заробітної плати працівників підприємств, установ і організацій області, які були притаманні для минулих років, збереглися і у 2014р., водночас темпи її росту були найнижчими за останні 5 років. Так, середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника у 2014р. зросла порівняно з 2013р. на 7,9% і досягла 2763 грн., що у 2,3 рази вище рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, що діяли у грудні 2014р. (1218 грн.). Довідково: в цілому по Україні середньомісячна заробітна плата становила 3480 грн. (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя).

Одним із важливих індикаторів стану рівня життя населення є показник реальної заробітної плати. У середньому за 2014р. індекс реальної заробітної плати порівняно з 2013р. становив 95,7%, а у грудні 2014р. до грудня 2013р. – 87,3%.

Нарахування за одну оплачену годину у 2014р. збільшились у порівнянні з 2013р. на 8,2% і складали у середньому 18,77 грн.

В області продовжує утримуватися високий рівень диференціації розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності.

Найбільш оплачуваними у 2014р. були працівники фінансових установ, транспорту та складського господарства, державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування, а серед промислових видів діяльності – підприємств по виробництву основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, добувної промисловості і розроблення кар'єрів та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря: розмір оплати праці у цих видах діяльності перевищив середній по економіці в 1,2–1,9 раза.

Разом із тим рівень оплати праці у сфері творчості, мистецтва та розваг, залишається на 23,3% нижчим за середній показник по економіці, закладах охорони здоров'я та надання соціальної допомоги – на 18,6% меншим.

Також значно нижчою є заробітна плата працівників підприємств по виробництву електричного устаткування, тимчасового розміщування й організації харчування, поштової та кур'єрської діяльності. Співвідношення рівня оплати праці в зазначених видах діяльності з середнім по економіці не перевищувало 60%.

Диференціація розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності є головним чинником міжрегіональних відмінностей. Так, середній розмір оплати праці в усіх регіонах області у 2014р. був вищим рівня мінімальної заробітної плати, разом із тим лише у 9 з них заробітна плата перевищила середню по області. При цьому найбільшою вона була у м.Малині (3248 грн.) та Вол.-Волинському районі (3270 грн.). Найнижчий рівень заробітної плати, який не досяг 80% середнього по області, спостерігався у Брусилівському та Ємільчинському районах.

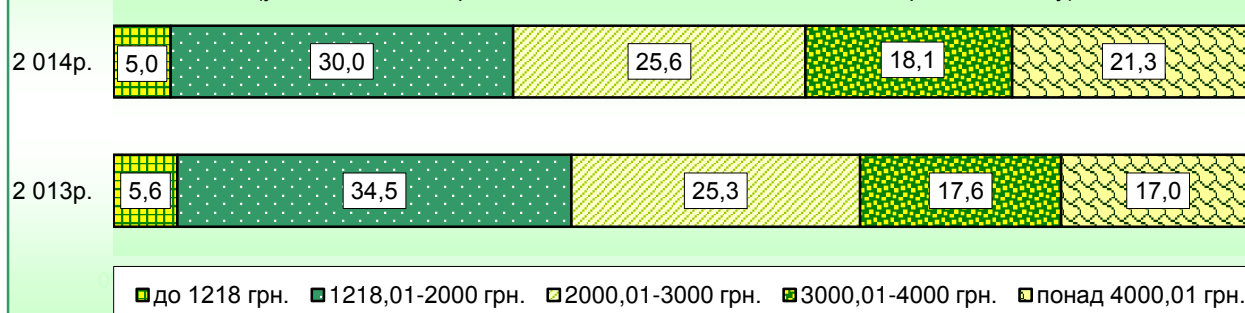
У 2014р. спостерігалася також варіативність в оплаті праці за статтю. Так, рівень оплати праці жінок, а це 2523 грн., був на 17,6% нижчим, ніж чоловіків (3062 грн.). Найбільша різниця у розмірах заробітної плати жінок та чоловіків зафіксована у поштовій та кур'єрській діяльності (51,1%), на підприємствах металургійного виробництва; виробництва готових металевих виробів (42,4%), у фінансовій та страховій діяльності (36,2%).

Порівняно з попередніми роками, у 2014р. спостерігалася тенденція скорочення частки низькооплачуваних та зростання питомої ваги високооплачуваних працівників. Так, за результатами обстеження підприємств, серед 220,4 тис. осіб, яким оплачено у грудні 50% і більше робочого часу, 11,0 тис. осіб (5,0%) мали нарахування в межах 1218 грн. (мінімальної заробітної плати, що діяла у грудні). Найбільша частка працівників із зазначеними нарахуваннями спостерігалася у поштовій та кур'єрській діяльності (31,3%), наданні інших видів послуг (21,9%). Водночас серед працівників, які повністю відпрацювали місячну норму робочого часу (160,6 тис. працюючих), цей показник становив 0,5 тис. осіб, або 0,2% середньооблікової кількості штатних працівників.

Загалом у кожних шести із десяти працюючих заробітна плата була нижчою за середній рівень по області, який спостерігався у грудні 2014р. (3180 грн.).

Розподіл кількості найманих працівників за розмірами заробітної плати у грудні

(у % до кількості працівників, яким оплачено 50% і більше робочого часу)

Разом з тим, 39,4% працівників отримували заробітну плату, яка перевищувала 3000 грн. (у 2013р. – 34,6%, а у 2011р. – 27,1%). Переважна більшість таких працівників була зайнята у видах діяльності з високим рівнем оплати праці, зокрема на підприємствах по добуванню металевих руд (90,3% зайнятих у цьому виді діяльності), по ремонту та монтажу машин і устаткування (76,2%), у сфері фінансової та страхової діяльності (73,0%) та зайнятих постачанням електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (67,6%).

Нарахований фонд оплати праці штатних працівників у 2014р. становив 7664,0 млн.грн. Структура фонду у порівнянні з попереднім роком не зазнала значних змін. Так основна заробітна плата (оплата за тарифними ставками та посадовими окладами) становила 61,4%. Частка фонду додаткової заробітної плати дорівнювала 34,3%. Його основними складовими були надбавки і доплати до тарифних ставок та посадових окладів (37,9%), премії та винагороди, що носять систематичний характер (28,0%). Питома вага інших заохочувальних та компенсаційних виплат (матеріальна допомога, соціальні виплати тощо) складала лише 4,3% фонду оплати праці.

Заборгованість із виплати заробітної плати

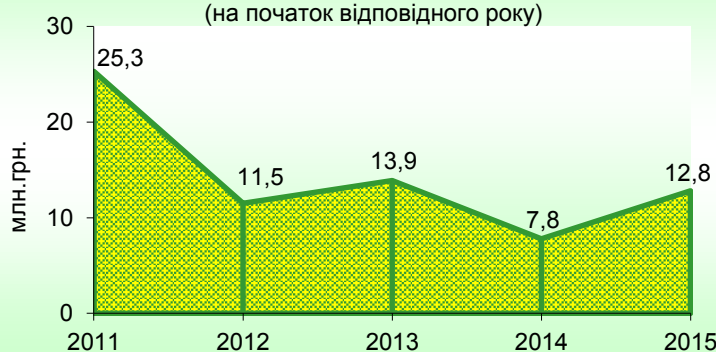
Впродовж останніх років динаміка у сфері розрахунків з працівниками була неоднозначною. На 1 січня 2015р. заборгованість із виплати заробітної плати складала 12,8 млн.грн., що на 62,7%, або на 5,0 млн.грн. більше, ніж на початок 2014р.

Обсяг невиплаченої заробітної плати на початок січня 2015р. становив 1,7% фонду оплати праці, нарахованого за грудень 2014р., проти 1,1% на початок 2014р. Частка області в сумі заборгованості всіх регіонів України складала 0,5% (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя).

На 1 січня 2014р. 78,6% загального обсягу боргу зосереджено на підприємствах промисловості, 10,0% – у сфері професійної, наукової та технічної діяльності. На підприємствах м.Житомира сконцентровано 25,5% (3,3 млн.грн.) загальнообласної суми

Динаміка заборгованості із виплати заробітної плати

(на початок відповідного року)

заборгованості, м.Малина – 15,8% (2,0 млн.грн.), м.Коростеня – 11,1% (1,4 млн.грн.) та Черняхівського району – 8,7% (1,1 млн.грн.).

У структурі загального боргу на економічно активні підприємства припало 44,9%, на суб'єкти господарювання щодо яких реалізуються процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом – 43,2%, решта (11,9%) – на економічно неактивні підприємства.

Зростання загальної суми заборгованості у 2014р. відбулося на усіх видах підприємств, проте переважно було зумовлено погіршенням розрахунків по заробітній платі з найманими працівниками економічно активних підприємств. Це характеризують дані, наведені в таблиці:

2. (на 1 січня; тис.грн.)

	2011	2012	2013	2014	2015	
					усього	у % до 2014р.
4.1. Усього	25266,4	11539,2	13898,0	7847,9	12765,9	162,7
у тому числі						
Економічно активні підприємства ¹	16378,8	5325,6	7477,1	2396,9	5737,0	239,4
з них						
сільськогосподарські	780,9	–	–	–	–	–
промислові	6175,4	2588,7	3519,3	1482,3	3942,1	265,9
Підприємства–банкрути ²	8033,1	6110,1	4650,3	4013,6	5517,0	137,5
з них						
сільськогосподарські	305,4	148,2	148,2	148,2	502,2	338,9
промислові	6084,1	4577,9	4461,0	3865,4	4936,1	127,7
Економічно неактивні підприємства	854,5	103,5	1770,6	1437,4	1511,9	105,2
з них						
сільськогосподарські	409,8	–	–	–	–	–
промислові	–	103,5	1057,8	853,7	1156,3	135,4

Сума несплаченої заробітної плати працівників економічно активних підприємств упродовж 2014р. зросла у 2,4 раза, або на 3,3 млн.грн. і на 1 січня 2015р. становила 5,7 млн.грн.

Заборгованість із виплати заробітної плати за рахунок бюджетних коштів станом на 1 січня 2015р. відсутня.

Кількість працівників економічно активних підприємств, які вчасно не отримали заробітну плату, порівняно з 1 січня 2014р. збільшилась у 3,2 раза і на початок 2014р. становила 1,4 тис. осіб, або 0,6% середньооблікової кількості штатних працівників, зайнятих в економіці області. Кожному із зазначених працівників не виплачено в середньому 4200 грн.

Колективно-договірне регулювання

Колективний договір є юридичною формою регулювання соціально-трудових відносин, основним засобом узгодження інтересів найманих працівників та роботодавців. Він займає особливе місце в системі договірного регулювання оплати праці, адже саме тут відбувається конкретизація правових норм більш високого рівня,

¹ Дані наведено без урахування найманих працівників статистично малих підприємств і у фізичних осіб-підприємців.

² Суб'єкти господарювання щодо яких реалізуються процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

встановлених колективними угодами і законодавством. У сучасних умовах питання забезпечення соціальної злагоди набуває першорядного значення, а його вирішення неможливе без ефективного та всебічного захисту інтересів усіх учасників трудових відносин.

Станом на 31 грудня 2014р. на Житомирщині діяло 2922 укладених та зареєстрованих колективних договорів, що на 148 одиниць, або на 4,8% менше, ніж на відповідну дату попереднього року. Кількість працівників, які були ними охоплені знизилась на 9,2 тис. осіб (4,4%) і становила 199,4 тис. осіб, а це 83,8% облікової кількості штатних працівників.

Найбільший відсоток охоплення припадає на поштову та кур'єрську діяльність (100% облікової кількості штатних працівників) та підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (99,0%). Також високим рівнем охоплення (у межах 97,2–98,3% облікової кількості штатних працівників) відзначаються підприємства водопостачання, каналізації та поводження з відходами, заклади охорони здоров'я та підприємства, зайняті виробництвом основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів.